

вимог, тон і зміст звертання до хлопчиків і дівчаток, дотримуватися правил поведінки, уникати нав'язування стереотипів та інше.

Отже, потрібно дуже пильно слідкувати за розвитком гендерної особливості кожної дитини, виховувати дівчаток та хлопчиків по-різному, з огляду на статеві особливості розвитку їхньої психіки, показувати позитивні приклади майбутніх ролей у сім'ї, поведінки в суспільстві та інше. Однак при цьому слід відходити від гендерних стереотипів і забезпечувати рівноправність обох статей.

Список бібліографічних посилань

1. Игли Е. Межполовые различия в социальном поведении. Москва. 1996. 245 с.
2. Горноста́й П.П. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. Київ : К.І.С., 2004. С. 132-155.
3. Гендерний розвиток та гендерна ідентичність особистості. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/9815/> (дата звернення 28.11.20).
4. Завгородня О.С. До проблеми психологічного змісту фемінності та маскулітності. *Освіта і управління*. 2002. №4. С.87-96.

Науковий керівник: Філоненко Володимир Миколайович, доцент кафедри соціології та психології факультету №6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук.

Князев Юрій Вікторович,
аспірант кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО У МЕЖАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ФАКТОМ ВЧИНЕННЯ ХУЛІГАНСЬКИХ ДІЙ

У найбільш загальному розумінні хуліганство передбачає грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. У диспозиції статті 296 Кримінального кодексу України (далі – КК України) звертає на себе увагу, зокрема, суто оціночний характер опису злочину (– грубе порушення”, – явна неповага до суспільства”, – особлива зухвалість”, – винятковий

цинізм”) [1]. Частина 2 цієї ж статті вказує ще й на можливе неправомірне застосування сили (– пов’язані з опором”), що натякає на можливі протиправні дії осіб, пов’язані з активною протидією.

За даними судової статистики у 2019 році в судах України на розгляді перебувало 3227 кримінальних проваджень за ст. 296 КК України (хуліганство), тоді як у 2018 році – 2982 відповідно. Поряд із цим, у 2019 році за ч. 2 ст. 296 КК України розглянуто провадження щодо 885 осіб (засуджено 747 осіб), у той час, як у 2018 році кількість підсудних за цією ж статтею становила 358 (засуджено 291 особу відповідно) [2].

З огляду на начебто невелику кількість фактів хуліганства порівняно із загальною цифрою злочинів загально кримінальної спрямованості (2018 р. – 0,77%, 2019 р. – 0,94%), все ж таки спостерігається тенденція до їх поширення, навіть попри анонсовану позицію Національної поліції України щодо зниження рівня злочинності по Україні на 11% за окреслений період.

Сучасна юридична практика засвідчує, що хулігани загалом мають певну спільність, власне соціальне середовище, в якому панують особливі соціальні норми. На підтвердження цьому окремі наукові огляди демонструють ситуації, за яких має місце підшукування знарядь злочину (65%), свідома підготовка до вчинення хуліганських дій (42%), добирання співучасників (16%) тощо [3, с. 493]. Проте зустрічаються й випадки, за яких особи вчиняють хуліганство вперше, злочинний спосіб життя загалом їм не притаманний, але під впливом різних факторів та інших осіб їхня поведінка змінюється кардинально, аж до делінквентної.

Отже, можна стверджувати, що кожний різновид злочинів має свої юридико-психологічні особливості, що напряму впливає на процес їх розслідування та окремі етапи проведення слідчих (розшукових) дій, особливо тих, що напряму визначають перебіг комунікацій з учасниками кримінального провадження: допиту, відібрання пояснень тощо. Більше того, психологічні особливості учасників провадження можуть суттєво шкодити перебігу проведення комунікативних слідчих (розшукових) дій, що також накладає

певний відбиток на особливості розслідування хуліганства. Можна стверджувати, що наявність психологічного зв'язку між жертвою та злочинцем, їх соціальний стан та становище в суспільстві, а також психологічні особливості свідків – все це є важливими факторами в процесі розслідування злочину. При цьому важливо зазначити, що психологічний чинник є визначальним щодо особистості слідчого, оскільки надмірний психологічний вплив з боку зовнішніх факторів, осіб, чинників матеріального світу на слідчого може стати причиною для упередженості його дій і, як наслідок, для уникнення особою покарання.

Слід зауважити, що психологічні особливості проведення комунікативної взаємодії під час розслідування хуліганства залежать від етапу її реалізації. Так, зокрема, під час підготовчого етапу актуальності набувають особливості аналітичної діяльності слідчого, спрямованої на встановлення факту хуліганства; психологічний аспект, пов'язаний із місцем, часом та умовами вчинення хуліганства; спосіб учинення хуліганства, у тому числі факторів психологічного впливу хулігана на особистість жертви й очевидців; психологічні особливості обставин, що сприяли вчиненню хуліганства, тощо.

Наведені показники психологічної характеристики підготовчого етапу комунікативних слідчих (розшукових) дій свідчать про те, що в процесі їх проведення у слідчого повинно сформуватися стійке уявлення того, що саме мало місце.

Важливим елементом комунікативної діяльності слідчого є допит [4, 5], у тому числі за фактом вчинення хуліганських дій. Психологічна характеристика даної слідчої (розшукової) дії тісно пов'язана зі складністю проведення через специфічність людської природи, її психологічну культуру, психоемоційний стан, процес формування психологічного портрету тощо. З точки зору предмета комунікації важливо встановити особливості індивідуально-психологічного потенціалу джерела інформаційних даних, а також робити акцент на психологічний фон проведення допиту, умови, в яких він відбувається, особливі інструменти та методи, що дасть змогу уникнути деформації відтворювального процесу, на який, власне, і спрямований допит. Зважаючи на

наведене, можна зробити висновок про те, що психологічна особливість допиту свідків за фактами розслідування хуліганства полягає, насамперед, у спроможності слідчого сформувавши необхідний психоемоційний фон для проведення сприятливої комунікації.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131. URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text2> (дата звернення 23.11.20)
2. Статистика кримінальних правопорушень за 2018-2019 р. *Судова влада України*. URL:: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ (дата звернення 24.11.20)
3. Кононенко Н. О. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики хуліганства, вчиненого під час проведення спортивно-масового заходу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. №1.С 491-497
4. Баранчук В. В. Поняття та ознаки психологічного контакту в процесі допиту. Збірник наук. праць за ред. В.І. Борисова. 2009. Випуск 17.С. 326–332.
5. Ряшко О.В. (2011). Психологічні особливості допиту підозрюваного під час досудового слідства. URL: <http://radnuk.info/statti/556-protses/15092-2011-01-21-05-53-45.htm> (24.11.20)

Науковий керівник: Охріменко Іван Миколайович, професор кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

Коваленко Євген Сергійович,

аспірант 1-го курсу

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВОВА ІНТОЛЕРАНТНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Безумовною детермінантою успішності діяльності в будь-якому напрямку є дотримання професійної (трудової, службової, військової) дисципліни. У професіях, пов'язаних з проходженням служби (військової служби, служби в правоохоронних органах та ін.), ця теза набуває особливого значення. Так, в сучасному суспільстві обґрунтовано і давно вкоренилася думка про те, що армія не може існувати без дотримання особовим складом військової дисципліни. В першу чергу це пов'язано з особливостями проходження військової служби, субординацією, чіткою регламентацією діяльності та поведінки